

ЧЕРНІГІВСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Т.Г.ШЕВЧЕНКА

ВІСНИК

Чернігівського державного педагогічного
університету

Випуск 59

Серія: ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

Том I

Чернівці
2008

ПРОЦЕСІВ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

У статті розглядається проблема генези політичного конфлікту, його вплив на людей та зміни, які ним викликані в сучасному суспільстві.

Протиріччя сучасного суспільства пронизують усі сфери суспільного життя як то політичну, соціально-економічну, духовну. Власне соціальна неоднорідність суспільства, проблеми влади приводять до загострень серед різних соціальних верств, що в свою чергу створюють кризові явища в суспільстві. Криза суспільства – це наслідок глибоких змін у змісті та формах життя різноманітних соціальних груп, важливих перетворень в економіці, політиці, культурі. Проявом кризи суспільства є різкий підйом соціальної напруги, яка в свою чергу може переростати в конфлікт. Доречним було нагадати, по-перше, що політика і конфлікт завжди були і будуть нерозривні на протязі всієї історії людського суспільства, по-друге “конфлікт – це зіткнення різноспрямованих сил з метою реалізації їх інтересів в умовах протидії”. Отже, зіткнення різноманітних тенденцій в діяльності соціальних структур та конфронтація ідей, боротьба за монопольне панування в середині певних сфер діяльності приводить до конфлікту.

Потрібно відмітити, що така дефініція як конфлікт не є прерогативою лише політології. Успішно працює дане поняття в інших наукових дисциплінах, зокрема соціології та психології. Так, більшість соціологів вважають, що існування суспільства без конфлікту неможливе, тому що саме конфлікти є невід’ємною частиною буття, головним двигуном суспільного розвитку, завдяки їм відбуваються всі трансформації в людському житті. У свою чергу більшість психологів відмічають, що конфлікт це певна хвороба, “хвороба спілкування, яка має певні симптоми, пов’язані насамперед з порушеннями у самому спілкуванні, як то соціально-психологічні тенденції та зміни”.

Однією з найактуальніших проблем сучасного політичного простору є проблема політичного конфлікту. На відміну від інших видів конфліктів (економічного, етнічного або релігійного) політичні конфлікти мають набагато вищий рівень і працюють насамперед в площині владних відносин.

Засновниками теорії політичного конфлікту по праву вважаються Карл Маркс та Алексіс Токвіль. Кожен з них, виходячи з різних методологічних позицій мав своє бачення сутності конфлікту. Так, К. Маркс розглядав конфлікт як спосіб поведінки людей, абсолютизував політичні конфлікти у минулій історії і мріяв про безконфліктне майбутнє. А. Токвіль, навпаки, вважав, що конфлікт це явище, яке притаманне будь-якому суспільству, в тому числі і демократичному, де демократія створює умови для досягнення балансу між силами конфлікту. Об’єднувало вчених те, що конфлікти притаманні всім: соціальним асоціаціям, союзам, класам (К. Маркс), соціальним спільнотам (А. Токвіль).

Значний внесок у теорію розвитку конфліктів зробили соціологи Г. Спенсер, Л. Гумплович, У. Самнер, Т. Парсонс та політолог Р. Дарендорф. Зокрема німецький політолог і соціолог Р. Дарендорф вважав, що кожному суспільству притаманні зміни, характер яких може бути різний: соціальні, політичні, економічні. Тому, враховуючи, що зміни можуть відбуватися постійно і скрізь, людське суспільство пронизане конфліктами, які, на думку вченого, є постійними елементами розвитку.

У сучасній політологічній науці вважається, що політичний конфлікт – це соціально-політичне явище, це вирішення певних (іноді важливих для суспільства, країни) завдань на даному етапі соціально-політичного розвитку. Правильне розуміння політичного конфлікту дає можливість певним соціальним групам вирішувати ту або іншу політичну ситуацію, на жаль, в більшій мірі на свою користь. Вважається, що для виникнення конфлікту необхідні дії конфліктуючих сторін, спрямовані на досягнення однієї мети. Виникаючи як зіткнення інтересів соціальних спільностей, конфлікти обов’язково охоплюють сферу реалізації політичної влади. При конфліктах завжди відбуваються зміни, які відповідають тому або іншому суспільному стану країни. В політичному конфлікті необхідно вирізняти певні рівні:

1-й рівень – це конфлікт у масштабах всього політичного простору;
 2-й рівень – це конфлікт з приводу легітимності влади, її підтримки чи несприйняття владними структурами.

Виходячи із зазначеного, можна відмітити, що саме другий рівень конфлікту відображає сутність владних відносин, його боротьбу по суті політичного процесу.

На сучасному етапі розвитку суспільства важливим є розуміння політичного конфлікту як вираження політичної боротьби. Втім, якщо і з'являється конфліктна ситуація, то її наслідком є політичне напруження, основу якого складають політичні, економічні, соціальні процеси, які в свою чергу можуть посилюватися під впливом різних зовнішніх обставин, зокрема, надзвичайних ситуацій (стихійне лихо, техногенна катастрофа). Політологічна наука, зокрема, класифікує політичні конфлікти всередині держави на міжкласові, міжнаціональні, міжконфесійні тощо.

Ступінь політичної конфліктності в більшій мірі залежить від того, наскільки політична система тієї або іншої країни здатна витримати весь тягар політичних криз та конфронтацій в правлячих кругах, адаптуватися до змін, які відбуваються у зовнішній та внутрішній політиці. Прикладом можуть служити конфліктні суперечності між елітою та іншою частиною суспільства, що в свою чергу виливаються у несприйняття народом влади та органів управління. У такому випадку політичний конфлікт потрібно розглядати не як явище, що відбулося як одна із форм вирішення політичної ситуації. Для цього потрібно знайти таку формулу виходу з означеної проблеми, яка б задовольнила потреби усіх сторін конфлікту та не допустила його ескалації. Одним з таких рішень може бути перехід існуючої негативної, дисбалансованої ситуації від політичного конфлікту до правових дій (на міжнародному рівні – міжнародне право). Тільки правові норми роблять можливим перехід політичного конфлікту в площину його регулювання, з як найбільшим уникненням напруги в суспільстві. Наприклад, Статут ООН містить цілу низку статей, в яких містяться засоби вирішення політичних конфліктів, зокрема, це переговори, посередництво, примирення, арбітраж, звернення до міждержавних та регіональних органів. Крім того, велику роль у недопущенні або розвитку політичного конфлікту відіграють засоби масової інформації, які не повинні бути виразником тільки однієї культури і однієї мови. Помітну роль також в цьому процесі відіграє еліта, особливо інтелектуальна. Саме її намагається формувати певних інтересів суспільства (наприклад, етнічних). Так, інтелектуальні твори та формулювання можуть спровокувати конфліктну ситуацію або, навпаки, зіграти позитивну роль за рахунок розробки нових концепцій національної держави. Це, в свою чергу, може притупити розгортання нового політичного конфлікту.

Розглядаючи політичний конфлікт, як прояв різнобічних політичних думок, звернемо увагу на те, що це явище не статичне та одномоментне. Його потрібно розглядати в динаміці розвитку та змінах.

По суті конфлікт – це вічна форма суспільного буття, а політичний конфлікт тим більше. В історії будь-якої країни не існувало соціально-економічної, політичної системи, яка задовольняла різноманітні потреби, інтереси та бажання людей, відповідаючи їх уявленням про соціальну справедливість. У недемократичних системах конфлікти ніколи не визнаються прямими та ігноруються владою до того часу, доки вони не набудуть крайніх, насильницьких форм. Так, протилежні вимоги груп, втягнутих у конфлікт, довгий час не знаходять зовнішнього вияву, що в свою чергу не призводить до їх зникнення або нівелювання, навпаки, у довгостроковій перспективі гострота протистояння зростає і при першій нагоді може стати соціальний чи політичний вибух. Навіть відносно благополучні демократичні країни з широким колом гарантованих прав не можуть задовольнити всі інтереси різних суб'єктів суспільства, що в свою чергу приводить до конфліктних ситуацій. Політологи вважають, що дану проблему вирішити неможливо, вже тому, що контроль та регулювання повинні здійснювати люди чи соціальні спільноти, які виключені з системи загальної рівності. Тому, на їх думку, політичний процес буде тривати постійно, в умовах конкуренції та змагання, під впливом конфлікту. Хоча можуть бути виключення, як у будь-якому соціальному явищі. Це тоді, коли якийсь учасник має достатньо сил, щоб блокувати дії іншого, але не зможе змінити його поведінку, тоді результатом такого стану в політиці буває відсутність змін або застій. В історичне минуле людства доводить, що політичні системи можна руйнувати за допомогою конфліктів, в більшій мірі збройних. Тому від того, які внутрішні відносини в суспільстві, такі й конфлікти їм притаманні. В українській політології існує така ж тенденція – конфліктність

Підсу
 воджувати люд
 ступенем інтен
 розвитку людс
 проведення ан
 упередження.

Література

1. П
2. П
3. Д
4. З
5. Л
6. Н
7. П
8. П
9. П
10. Р
11. Р
- 1993. – № 7.
12. С
13. Т
- тив // Соціол
14. Ф

УДК 15

теллек
 ристик
 Отмеч
 венной

В соотв

интеллекте как с
 пощю взглядов
 делений:

- тип
- вание собственн
- ую регуляцио
- сяз
- сов
- ебя, регулиров
- фрустраци и, та
- спо
- тьность эмоцій

Підсумовуючи вище зазначене, можна відмітити, що конфлікти завжди будуть супроводжувати людське суспільство, змінювати його. Кожен політичний конфлікт виклике різний ступінь інтенсивності, він визначається свідомістю і поведінкою людей. На сучасному етапі розвитку людства особливо актуальним є необхідність моніторингу конфліктних ситуацій, проведення аналітичних досліджень кожного конкретного конфлікту з метою своєчасного їх переладження.

Література

1. Політологія: наука про політику / За ред.проф. В.Кремня, М.Гарлеца. – Київ-Харків, 2002.
2. Політологія / За ред. А. Колодій, В. Марченко. – К., 2000.
3. Дружинин В., Кантаров В. Введение в теорию конфликтов. – М., 1989.
4. Здравомыслов А. Социология конфликта. – М., 1995.
5. Липсет С. Политическая социология // Американская социология. – М., 1972.
6. Небоженко В. Соціальна напруженість і конфлікти в українському суспільстві. – К., 1999.
7. Пойченко А. Конфлікти і політична діяльність. – К., 1994.
8. Політологічний енциклопедичний словник. – К., 2004.
9. Преториус Р. Теория конфликта // Полис, 1991. – № 5.
10. Рабинович П. Основы заглавной теории права і держави. – К., 1994.
11. Рутар С. Держава як основний елемент політичної системи // Розбудова держави, 1993. – № 7.
12. Смоленский В. Конфликты и конфликтология. – М., 1981.
13. Тощенко Н., Бойков В. Политическая социология: состояние, проблемы, перспективы // Социологические исследования. – 1991. – № 9.
14. Филатова М., Светенко А. Политология. – М., 1996.

УДК 159.942:159.923

И.Н. Ахреева

ЭМОЦИОНАЛЬНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ КАК СТАНДАРТНЫЙ ВИД ИНТЕЛЛЕКТА

В статье анализируется проблема соответствия эмоционального интеллекта традиционным критериям интеллекта. Сопоставляются характеристики эмоционального, социального и абстрактного интеллекта. Отмечаются общие черты эмоционального интеллекта как умственной способности.